

Alexandru ȚICLEA

DREPTUL MUNCII

– *curs universitar* –

Ediția a V-a, revizuită și actualizată

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2007, 2008, 2009, 2011, 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICI UN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȚICLEA, ALEXANDRU

Dreptul muncii / Alexandru Țiclea. - Ed. a 5-a, rev. și actualizată. - București :
Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-941-1

349.2(498)(075.8)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Capitolul I

DREPTUL MUNCII – RAMURĂ ȘI ȘTIINȚĂ A DREPTULUI

1. Semnificația termenului „muncă”. Termenul (provenit din limba slavonă – *monka*)¹ are mai multe sensuri².

Un prim sens, principal, este acela de *activitate productivă* (a presta o muncă eficientă, importantă), dar și de *rezultatul acestei activități* (o muncă reușită, de succes).

Al doilea sens, secundar, este de *loc de muncă* (a avea o muncă, un serviciu, o slujbă), dar și *ansamblul lucrătorilor* (munca opusă capitalului).

Munca poate fi percepută ca o acțiune liberă, creatoare, dar și ca o obligație.

Termenul poate semnifica și *durere*³ ori *suferință* (fizică sau morală), chiar *tortură*.⁴

Însă, manuală sau intelectuală, munca reprezintă o necesitate vitală, sursă de existență, mijloc de realizare a marilor opere de artă, instrument de împlinire și afirmare a personalității umane. Ea se află în centrul societății, fundamentul, condiția existenței acesteia.⁵

Criza socială generată de apariția și existența șomajului ne arată că munca este cel mai important factor de socializare.

2. Munca pentru sine și munca independentă. În pofida denumirii sale, *dreptul muncii* nu privește orice formă de muncă, ci numai pe cea subordonată, el reglementând situația celui ce muncește în favoarea și sub autoritatea altuia, în schimbul unui salariu.

În același timp, obiectul său nu se limitează la relațiile de muncă propriu-zise, ci se referă și la acele raporturi juridice conexe (privind, de exemplu, formarea profesională, dialogul social, securitatea și sănătatea în muncă, jurisdicția muncii).

Totodată, dreptul muncii nu are în vedere munca personală, pentru sine (în gospodăria proprie) și nici pe cea *independentă* sau a *liberilor-profioniști*.

Desfășoară activități economice independente *persoanele fizice autorizate, întreprinzătorii persoane fizice titulari ai întreprinderilor individuale, membrii familiilor care constituie întreprinderi familiale*, în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2008⁶ etc.

Pentru a înțelege semnificația noțiunilor de „activitate dependentă” și „activitate independentă” urmează să se aibă în vedere dispozițiile Codul Fiscal⁷, conform căruia:

¹ În lat. *tripalium*, în fr. *travail; emploi* - loc de muncă.

² A se vedea *Noul dicționar universal al limbii române*, Editura Litera Internațional, București, Chișinău, 2006, p. 858.

³ Se vorbește astfel de „durerile facerii” (travaliu).

⁴ De precizat este că în slavonă, *monka* avea semnificația și de „supliciu, martiriu”.

⁵ Antoine Mazeaud, *Droit du travail*, 6e édition, L.G.D.J. Montchrestien, Paris, 2008, p. 1-2.

⁶ Privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 382 din 25 aprilie 2008), modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 38/2009 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 269 din 24 aprilie 2009).

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008 [art. 44 lit. a)] a abrogat Legea nr. 300/2004 ce reglementa aceeași materie.

⁷ Legea nr. 571/2003 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 927 din 23 decembrie 2003), modificată ulterior.

– activitatea dependentă este cea „desfășurată de o persoană fizică într-o relație de angajare” [art. 7 alin. (1) pct. 2];

– „nu acționează de o manieră independentă angajații sau orice alte persoane care sunt legate de un angajator printr-un contract individual de muncă sau prin orice alte instrumente juridice care creează un raport angajator/angajat în ceea ce privește condițiile de muncă, remunerarea sau alte obligații ale angajatorului” [art. 127 alin. (3)].

Per a contrario, toate celelalte activități sunt independente.

Prin acte normative speciale sunt reglementate o serie de profesii, din care unele exclusiv liberale, astfel:

- *expert contabil și contabil autorizat* (Ordonanța Guvernului nr. 65/1994)¹;
- *notar public* (Legea nr. 36/1995²; Ordinul ministrului justiției nr. 2911/C/2009³);
- *avocat* (Legea nr. 51/1995⁴);
- *medic veterinar* (Legea nr. 160/1998 pentru organizarea și exercitarea profesiei de medic veterinar⁵);
- *auditor financiar* (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/1999⁶);
- *persoanele care practică servicii publice conexe actului medical* (tehnician dentar, biochimist, logoped, optician etc.); (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 83/2000⁷);
- *consilier în proprietatea industrială* (Ordonanța Guvernului nr. 66/2000⁸; Instrucțiunile de aplicare nr. 108/2002, aprobate de directorul general al Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci⁹);
- *expert criminalist* (Ordonanța Guvernului nr. 75/2000¹⁰);

¹ Privind organizarea activității de expertiză contabilă și a contabililor autorizați, (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 13 din 8 ianuarie 2008). Regulamentul privind accesul la profesia de expert contabil și contabil autorizat a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 227/2008 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 187 din 11 martie 2008).

² Legea notarilor publici și a activităților notariale (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 92 din 16 mai 1995), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 202/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010).

³ Pentru adoptarea Regulamentului de punere în aplicare a legii notarilor publici, (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 729 din 28 octombrie 2009).

⁴ Pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 113 din 6 martie 2001), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 270/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 872 din 28 decembrie 2010).

A se vedea cu privire la analiza reglementărilor privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, Flavius Baias, *Principiile profesiei de avocat în lumina dispozițiilor Legii nr. 51/1995*, în „Dreptul” nr. 10-11/1995, p. 33 și urm.; Șerban Beligrădeanu, *Reglementări ilegale – în raport cu principiile și normele dreptului muncii și ale securității sociale – înscrise în Statutul profesiei de avocat*, în „Dreptul” nr. 1/1996, p. 56-62.

⁵ Pentru organizarea și exercitarea profesiei de medic veterinar (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 443 din 23 mai 2005), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 213/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 765 din 16 noiembrie 2010).

⁶ Privind activitatea de audit financiar, (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 598 din 2 august 2003), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 26/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 145 din 5 martie 2010).

⁷ Privind organizarea și funcționarea cabinetelor de liberă practică pentru servicii publice conexe actului medical (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 27 iunie 2000), aprobată prin Legea nr. 598/2001 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 711 din 8 noiembrie 2001).

⁸ Privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier în proprietate industrială, (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1019 din 21 decembrie 2006).

⁹ Publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826 din 15 noiembrie 2002, modificate prin Ordinul nr. 113/2009 (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 633 din 24 septembrie 2009).

¹⁰ Privind autorizarea experților criminaliști (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 407 din 29 august 2000), aprobată prin Legea nr. 488/2002 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 578 din 5 august 2002), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 128/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 453 din 2 iulie 2010).

- *executor judecătoresc*, (Legea nr. 188/2000¹);
- *arhitect* (Legea nr. 184/2001²);
- *consultant fiscal* (Ordonanța Guvernului nr. 71/2001³);
- *detectiv particular* (Legea nr. 329/2003⁴);
- *psiholog cu drept de liberă practică* (Legea nr. 213/2004⁵);
- *trader și consultant de investiții* (Legea nr. 297/2004⁶);
- *asistent social* (Legea nr. 466/2004⁷);
- *broker* (Legea nr. 357/2005⁸);
- *medic, medic dentist și farmacist* (Legea nr. 95/2006⁹);
- *mediator* (Legea nr. 192/2006)¹⁰;
- *practician în insolvență* (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 86/2006)¹¹;

¹ Privind executorii judecătorești (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 559 din 10 noiembrie 2000), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 202/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010). A se vedea Șerban Beligrădeanu, *Legislația muncii comentată*, Editura Lumina Lex, București, vol. XXXIX (vol.1/2001), p. 45-46.

² Privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect, (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 771 din 23 august 2004), modificată prin Legea nr. 172/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 23 iulie 2010).

În aplicarea acestei legi au fost adoptate Normele metodologice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 932/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 645 din 16 septembrie 2010). A mai fost aprobat Codul deontologic al profesiei de arhitect (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 447 din 2 iulie 2007) și Regulamentul de organizare și funcționare a Ordinului Arhitecților din România (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 447 din 2 iulie 2007).

³ Privind organizarea și exercitarea profesiei de consultantă fiscală, (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 538 din 1 septembrie 2001), aprobată prin Legea nr. 198/2002, (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 29 aprilie 2002), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 352/2007 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 842 din 8 decembrie 2007).

⁴ Privind exercitarea profesiei de detectiv particular (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 306 din 8 mai 2007).

⁵ Privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 1 iunie 2004).

⁶ Privind piața de capital (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 571 din 29 iunie 2004), modificată prin Legea nr. 208/2005 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 578 din 5 iulie 2005), Ordonanța Guvernului nr. 41/2005 privind reglementarea unor măsuri financiare (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 677 din 28 iulie 2005) și prin Legea nr. 97/2006 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 375 din 2 mai 2006).

Traderii sunt persoane juridice care efectuează exclusiv în nume și pe cont propriu tranzacții cu instrumente financiare derivate, de natura contractelor futures și cu opțiuni. Ei vor fi autorizați în condițiile prevăzute prin reglementările C.N.V.M.(Consiliul Național al Valorilor Mobiliare) și vor fi înscrși în Registrul C.N.V.M. Pot opera numai cu acordul operatorului de piață și în conformitate cu reglementările respectivei piețe reglementate.

⁷ Privind statutul asistentului social (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1088 din 23 noiembrie 2004).

⁸ Privind bursele de mărfuri (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1115 din 9 decembrie 2005).

⁹ Privind reforma în domeniul sănătății (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 28 aprilie 2006), modificată ulterior, inclusiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 133/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 893 din 30 noiembrie 2010).

¹⁰ Privind medierea și organizarea profesiei de mediator (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 441 din 22 mai 2006), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 202/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010).

¹¹ Privind organizarea activității practicienilor în insolvență (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 944 din 22 noiembrie 2006), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 85/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327 din 18 mai 2010).

- *geodez* (Legea nr. 16/2007¹);
- *tehnician dentar* (Legea nr. 96/2007)²;
- *practician de medicină complementară/alternativă* (Legea nr. 118/2007)³;
- *asistent medical și moașă* (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 144/2008)⁴ etc.

Unii membri ai profesiunilor enumerate pot fi, exclusiv, liber profesioniști, ori salariați, dar (nu doar) ei pot avea, concomitent, ambele calități. De exemplu, medicii, ca regulă, sunt salariați în rețeaua sanitară de stat, iar unii dintre ei își exercită profesiunea (liberală) și în cabinete particulare. De altfel, există mai multe forme și modalități de exercitare a profesiilor liberale: individual, asociativ, în baza unui contract individual de muncă sau a unui contract civil. Este cazul, de pildă, al: experților contabili și contabililor autorizați, auditorilor financiari, consilierilor în proprietate industrială, experților criminaliști, detectivilor particulari, psihologilor, mediatorilor, geodezilor etc.

Meseriașul sau artizanul (croitor, tâmplar, fierar, etc.), medicul sau farmacistul liber profesionist care își desfășoară activitatea la sediul profesional (atelier, cabinet, etc.) pentru diverși clienți sunt supuși normelor dreptului civil în relațiile cu aceștia și nu ale dreptului muncii.

Tot astfel, *agentul comercial permanent*, care, în calitate de *intermediar independent*, negociază sau încheie afaceri pentru ori în numele și pe seama *comitentului* (o altă persoană fizică sau juridică), fiind un mandatar, este supus normelor dreptului comercial⁵.

Și munca autonomă (independentă) se realizează în baza unui raport juridic (*locatio operis*) existent între prestator și beneficiar, dar el prezintă anumite caracteristici și anume⁶:

- exclude subordonarea prestatorului față de beneficiar, părțile aflându-se pe poziții de egalitate;
- prestatorul are autonomie de gestiune, dispunând de independență din punct de vedere al timpului, locului și modului de organizare a propriei activități (bineînțeleas în limitele impuse de contract sau de natura prestației);
- desfășurarea activității poate fi încredințată unor împuterniciți sau prepuși, dar unicul responsabil față de beneficiar este prestatorul contractant;
- activitatea prestată în cazul muncii independente este privită unitar (în timp ce în cazul muncii subordonate ea are un caracter succesiv);
- remunerația (prețul muncii) se prezintă tot unitar, global⁷, fiind stabilită pentru rezultatul final al lucrării;

¹ Privind exercitarea și desfășurarea profesiei de geodez, (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 43 din 19 ianuarie 2007), modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 40/2008 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 277 din 9 aprilie 2008).

A se vedea și Codul deontologic al profesiei de geodez, Regulamentul de organizare și funcționare al Ordinului Geodezilor din România și de exercitare a profesiei de geodez și Regulamentul-cadru pentru organizarea și funcționarea filialelor teritoriale ale Ordinului Geodezilor din România (publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 601 din 31 august 2007).

² Privind exercitarea profesiei de tehnician dentar, precum și înființarea, organizarea și funcționarea Ordinului Tehnicienilor Dentari din România (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 269 din 24 aprilie 2009).

³ Privind organizarea și funcționarea activităților și practicilor de medicină complementară/alternativă (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 305 din 8 mai 2007).

⁴ Privind exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 785 din 24 noiembrie 2008).

⁵ A se vedea art. 1 și 26 din Legea nr. 509/2002 privind agenții comerciale permanente (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 581 din 6 august 2002).

⁶ F del Giudice, F. Mariani, F Izzo, *Diritto del Lavoro*, XXIV Edizione, Edizioni Giuridiche Simone, Napoli, 2007, p. 43-46.

⁷ A se vedea, de exemplu, Legea nr. 109/2005 privind instituirea indemnizației pentru activitatea de liber profesionist a artiștilor independenți sau executanți din România (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 401 din 12 mai 2005), modificată ulterior, inclusiv prin Ordonanța Guvernului nr. 4/2008 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 73 din 31 ianuarie 2008).

– riscul activității aparține prestatorului etc.

În concluzie, dreptul muncii nu se aplică liberilor profesioniști și nici celorlalte persoane care desfășoară activități independente sau în baza unor legi speciale ori sunt membrii ai consiliilor de administrație, cenzori, consilieri locali și județeni, experți, arbitrii, mediatori, autori etc.¹

3. Munca subordonată. Opusă muncii pentru sine ori celei independente este munca subordonată, adică cea prestată de o persoană fizică pentru un beneficiar persoană juridică sau fizică sub autoritatea acesteia din urmă.

Este cazul celei îndeplinite de salariați, ca urmare a încheierii contractului individual de muncă, de funcționari publici, militari, magistrați, demnitari, diplomați, personalul cultelor religioase etc.

Munca subordonată, la rândul său, prezintă caracteristici proprii ce o individualizează, față de munca autonomă sau independentă și anume²:

– angajatul (prestatorul) devine membru al unui colectiv (de angajați) din cadrul angajatorului;

– el se supune normelor de disciplină impuse de beneficiarul muncii și desfășoară activitatea sub supravegherea acestuia, în cadrul unui program de lucru;

– munca trebuie prestată personal (*facendi necessitas*);

– riscul activității îl suportă angajatorul nu angajatul;

– pentru munca prestată (care are un caracter succesiv, în timp), angajatul primește periodic salariu (remunerație) etc.³

Forme atipice de muncă subordonată sunt cele prestate de *voluntari*, în temeiul contractului de voluntariat potrivit Legii nr. 195/2001⁴, precum și cea, consecință a unor obligații legale, de pildă, de:

– persoanele (contravenienți) care execută sau prestează o muncă neremunerată (activitate) în folosul comunității⁵;

– persoanele apte de muncă din familiile pentru care se asigură un venit minim garantat, obligate să presteze lunar diverse activități într-un volum de cel mult 72 de ore⁶.

Dar, în situațiile de mai sus, prestatorii nu au calitatea de angajați (salariați) și, evident, pentru munca îndeplinită ei nu beneficiază de salariu (remunerație etc.).

¹ Alexandru Athanasu, în Alexandru Athanasu, Magda Volonciu, Luminița Dima, Oana Cazan, *Codul muncii. Comentarii pe articole*, Vol. I, Articolele 1-107, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 2-3.

² F del Giudice, F. Mariani, F Izzo, *op. cit.* p. 35-43.

³ Într-o serie de țări europene (Italia, Franța, Anglia, Germania etc.) este cunoscută și așa numita muncă parasubordonată, un hibrid între munca independentă și cea subordonată. Este vorba de lucrători (nesalariați), dar aflați într-o situație de dependență economică (Tiberiu Țiclea, *Dependența economică și dreptul muncii – probleme actuale și perspective*, în „Revista română de dreptul muncii” nr. 7/2010, p. 76 și urm.).

⁴ Legea voluntariatului (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 276 din 25 aprilie 2007). Asemănător, exercită activități specifice pompierii voluntarii civili, în baza Legii nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 633 din 21 iulie 2006), modificată ulterior prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 70/2009 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 444 din 29 iunie 2009).

⁵ A se vedea: Ordonanța Guvernului nr. 55/2002 privind regimul juridic al sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 642 din 30 august 2002), aprobată prin Legea nr. 641/2002, (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 900 din 11 decembrie 2002), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 294/2009 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 645 din 1 octombrie 2009); art. 391 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 410 din 25 iulie 2001), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 202/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 27 octombrie 2010).

⁶ A se vedea Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 410 din 20 iulie 2001), modificată ulterior, inclusiv prin Legea nr. 276/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 888 din 30 decembrie 2010).

4. Definiția dreptului muncii. Ca orice altă ramură a dreptului, și dreptul muncii reprezintă un ansamblu de norme juridice cu un obiect distinct de reglementare: *relațiile sociale de muncă*.

Aceste relații se stabilesc între cei ce utilizează forța de muncă – *angajatori* (patroni) și cei care prestează munca – *salariați* (angajați).

În sensul Codului muncii [art. 14 alin. (1)], „prin *angajator* se înțelege persoana fizică sau juridică ce poate, potrivit legii, să angajeze forță de muncă pe bază de contract individual de muncă”¹.

Potrivit Legii dialogului social, *angajatul* este persoana fizică, parte a unui contract individual de muncă sau raport de serviciu, care prestează muncă, pentru și sub autoritatea unui angajator și beneficiază de dreptul prevăzut de lege, precum și de dispozițiile contractelor sau acordurilor colective de muncă aplicabile [art. 1 lit. g)].

Legiuitorul, așadar, prin termenul de „angajat” are în vedere atât *salariații* supuși contractelor individuale de muncă, cât și *funcționarii publici*, aflați în raporturi de serviciu cu autoritățile/instituțiile publice din care fac parte.

Legea nr. 467/2006 privind stabilirea cadrului general de informare și consultare a angajaților², definește *angajatul* ca acea „persoană fizică, parte a unui contract individual de muncă sau raport de muncă, care prestează munca pentru și sub activitatea unui angajator, și beneficiază de drepturile prevăzute de legea română precum și de contractele și acordurile de muncă” [art. 3 lit. c)].

Anumite persoane, de regulă juridice, (societăți comerciale, societăți sau companii naționale, regii autonome, alte organizații cu scop lucrativ, instituții publice etc.), denumite, uneori, generic *unități*³, au nevoie, pentru înfăptuirea obiectului lor de activitate, de ajutorul unor angajați (salariați), aceștia, pe baza promisiunii că vor fi remunerați (salarizați); răspund cererii și se plasează sub autoritatea beneficiarilor muncii lor.

Ei vor depinde astfel *juridic* și *economic* de angajatori. *Depind juridic* deoarece au obligația de subordonare: să realizeze întocmai sarcinile de serviciu, să respecte ordinea și disciplina muncii, instrucțiunile șefilor ierarhici. *Depind economic*, deoarece, în schimbul muncii, primesc periodic *salariu*, de cele mai multe ori singura lor sursă de existență.

Între cele două părți - angajator și salariați - iau naștere atât relații individuale, dar și colective, consecință a individualizării dialogului social, a existenței unor drepturi și obligații distincte ale partenerilor sociali în procesul muncii, ca subiecte de drept, a încheierii contractelor (acordurilor) colective de muncă.

Dreptul muncii constituie și o disciplină științifică – mărturie stau numeroasele cursuri, tratate și alte lucrări care îi sunt consacrate, precum și faptul că este înscris în programele de învățământ ale facultăților de drept –, dar el este, înainte de toate, o ramură a dreptului alături de celelalte ramuri (subsisteme) ale sistemului dreptului național.

În concluzie, *dreptul muncii este acea ramură a sistemului de drept alcătuită din ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile individuale și colective de muncă, atribuțiile organizațiilor sindicale și patronale, conflictele de muncă, inspecția muncii și jurisdicția muncii*⁴.

Într-adevăr, denumirea de drept al muncii desemnează și disciplina sau ramura științelor juridice care studiază normele menționate⁵.

¹ Legea dialogului social nr. 62/2011 definește angajatorul ca acea persoană fizică sau juridică ce poate, potrivit legii, să angajeze forță de muncă pe bază de contract individual de muncă sau raport de serviciu [art. 1 lit. e)]. Noțiunea de angajator este extrem de largă; se observă că ea cuprinde și autoritățile/instituțiile publice.

² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1006 din 18 decembrie 2006.

³ În concepția dialogului social *unitatea* este persoana juridică ce angajează nemijlocit forța de muncă [art. 1 lit. l)].

⁴ Alexandru Țiclea (coord.), *Dreptul public al muncii*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p. 36.

⁵ A se vedea Sanda Ghimpu, *Dreptul muncii*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1985, p. 1-2.

5. Dreptul individual și dreptul colectiv al muncii. Din definiția dreptului muncii rezultă că acesta reglementează nu numai relațiile individuale, dar și pe cele colective de muncă. În acest sens, este Codul muncii [art. 10 alin. (1)], care se referă și la *drepturile colective* ale salariaților membrii de sindicat [art. 214 alin. (1)]¹.

În plus, este îndeobște cunoscut că dreptul muncii presupune negocierea condițiilor de muncă (chiar în cazul funcționarilor publici).

Negocierea este *individuală*, se finalizează prin încheierea contractului individual de muncă și *colectivă*, concretizată în încheierea contractului (acordului) colectiv (de muncă).

Drept consecință, se poate vorbi de dreptul individual al muncii și de dreptul colectiv al muncii.

Primul se referă, așadar, la încheierea, executarea, suspendarea, încetarea și nulitatea contractului individual de muncă, inclusiv la drepturile și obligațiile celor două părți în procesul muncii, la soluționarea litigiilor dintre ele, la răspunderea pe care o are una față de cealaltă și chiar la formarea profesională.

Dreptul colectiv al muncii privește nu numai încheierea, executarea, modificarea, suspendarea și încetarea contractului (acordului) colectiv (de muncă), ci și:

- statutul legal al organizațiilor sindicale și al celor patronale (parteneri sociali), rolul lor în domeniul raporturilor juridice de muncă, în implicarea în dialogul social, inclusiv în funcționarea tripartismului;
- conflictele de interese și de drepturi, precum și greva;
- concedierea colectivă².

Așadar, „se poate afirma că în sfera dreptului colectiv al muncii se includ libertatea de asociere, negocierea colectivă, acțiunile colective și implicarea salariaților în luarea deciziilor...”³

Dreptul colectiv al muncii a fost definit⁴ ca ansamblul normelor juridice ce reglementează relațiile între salariați sau grupuri de salariați, și un angajator sau grupuri de angajatori, de cealaltă parte.

Desigur că există interdependențe, corelații și influențe reciproce între dreptul individual și dreptul colectiv al muncii; unul fără altul nu poate exista. Cele două noțiuni sunt mai mult creații doctrinare, care răspund necesităților didactice.

6. Obiectul dreptului muncii. Din definiția dată acestei ramuri și științe a dreptului rezultă că în obiectul său intră, în primul rând, *relațiile sociale de muncă*, care, reglementate de normele juridice, devin *raporturi juridice de muncă*.

Noțiunea de relații de muncă are o sferă foarte largă; ea cuprinde *totalitatea relațiilor care se formează între oameni în procesul muncii, pe baza aplicării directe a forței de muncă la mijloacele de producție*, și nu doar pe cele izvorâte din contractele de muncă. Într-adevăr, la raporturile de muncă propriu-zise se adaugă raporturile de serviciu, precum și alte raporturi sociale care implică și ele prestarea unor munci.

În literatura juridică⁵ se discută și problema existenței unui drept al muncii exhaustiv – *dreptul profesional* – care ar cuprinde *raporturile juridice de muncă ale:*

- salariaților;
- demnitarilor;
- funcționarilor publici;

¹ Ovidiu Ținca, *Dreptul muncii. Relațiile colective*, Editura Lumina Lex, București, 2004, p. 3.

² Ion Traian Ștefănescu, *Tratat teoretic și practic de dreptul muncii*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 38.

³ Raluca Dimitriu, *O perspectivă asupra dreptului colectiv al muncii*, în „Revista română de dreptul muncii” nr. 7/2010, p. 10.

⁴ Magda Volonciu, *Negocierea contractului colectiv de muncă*, Editura Omnia Uni SAST, Brașov, 1999, p. 25.

⁵ A se vedea Ion Traian Ștefănescu, *op. cit.*, p. 40.

- *magistraților;*
- *membriilor cooperatori.*

Acestor raporturi juridice li se adaugă și cele „în care se află, cu clienții lor, persoanele care practică o activitate independentă ca persoană fizică (singură sau ca întreprindere familială ori ca profesiune liberală (dreptul profesiilor)”.¹

Între cele două părți – angajatori și angajați – iau naștere atât relații individuale, dar și colective, consecință a instituționalizării dialogului social, a existenței unor drepturi și obligații distincte ale partenerilor sociali în procesul muncii, ca subiecte de drept, a încheierii contractelor (acordurilor) colective de muncă.

Având în vedere diversitatea relațiilor sociale, care compun obiectul dreptului muncii, acesta nu poate fi considerat nici exclusiv privat, dar nici numai public el prezentând caracteristicile unui „drept mixt”.² Este motivul pentru am lansat ideea (teoretică) a existenței *dreptului public al muncii* – subramură a dreptului muncii.³

Dreptul muncii este *privat*, deoarece, în principal, este dreptul contractelor (individuale și colective) de muncă.⁴

Este *public* întrucât este și *dreptul funcției publice*; reglementând relațiile sociale de muncă (de serviciu) nu doar al diferitelor categorii de funcționari publici, dar și al magistraților, demnitarilor, diplomaților etc. În plus, statul, ca actor al domeniului social, intervine pe piața muncii pentru reglarea acesteia și în relațiile de muncă în scopul protejării angajaților;⁵ organizează formarea profesională, reglementează securitatea și sănătatea în muncă, asigură inspectia muncii și jurisdicția muncii etc.

Este fără nici o îndoială că în ultima vreme „are loc o mișcare reciprocă de influențare a dreptului muncii prin reguli protective de drept public al muncii”.⁶ Este imposibil să vorbim despre un drept al muncii *pur*, fără niciun element de drept public și, în același timp, de un drept al funcției publice, de asemenea *pur*, fără niciun element de drept privat al muncii. De altfel, din punct de vedere al protecției lucrătorului (fie el salariat sau funcționar public⁷ etc.) întrepatrunderea dintre public și privat este inevitabilă.⁸

În opinia noastră nu există nicio contradicție *in terminis*, în sintagma (doctrinară) „dreptul public al muncii” și, în același timp, nu este afectată nici viziunea „monistă” asupra obiectului dreptului muncii.⁹

¹ Ideea unui drept profesional, este respinsă categoric, motivându-se: „este vădit aberant a se amalgama, în aceeași ramură de drept, diferitele categorii de persoane care prestează muncă (activitate) în temeiul unor raporturi *contractuale*, ce presupun subordonare, salarizare, etc., așadar, raporturi juridice de *muncă*, cu persoanele care își desfășoară activitatea *independent* (fără a exista raporturi juridice de muncă...)” (Șerban Beligrădeanu, *Considerații asupra raportului juridic de muncă al funcționarilor publici, precum și în legătură cu tipologia raporturilor juridice de muncă și cu o viziune monistă asupra obiectului dreptului muncii*, în Dreptul nr. 8/2010, p. 110-111).

² Ion Traian Ștefănescu, Șerban Beligrădeanu, *Privire analitică asupra corelației dintre noul Cod civil și Codul muncii*, în „Dreptul” nr. 12/2009, p. 12.

³ Alexandru Țiclea, *Opinii privind dreptul public al muncii – subramură a dreptului muncii*, în „Revista română de dreptul muncii” nr. 4/2009, p. 11-12.

⁴ Sanda Ghimpu, Ion Traian Ștefănescu, Șerban Beligrădeanu, Gheorghe Mohanu, *Dreptul muncii, Tratat*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 8-9; Ion Traian Ștefănescu, *Tratat de dreptul muncii*, p. 24; Ion Traian Ștefănescu, Șerban Beligrădeanu, *op. cit.*, p. 12.

⁵ Antonie Mazeaud, *Droit du travail*, 4^e edition, L.G.D.J. Paris, 2004, p. 17.

⁶ Ion Traian Ștefănescu, *Tratat...*, p. 25.

⁷ Curtea de Justiție a Uniunii Europene a considerat că funcționarii publici trebuie asimilați salariaților în ceea ce privește libera circulație a lucrătorilor (Hotărârea din 24 martie 1994, în Cauza 71/1993, Van Poucke).

⁸ Ion Traian Ștefănescu, *Tratat...*, p. 26.

⁹ În sens contrar a se vedea Șerban Beligrădeanu, *Considerații asupra raportului juridic de muncă al funcționarilor publici, precum și în legătură cu tipologia raporturilor juridice de muncă și cu o viziune monistă asupra obiectului dreptului muncii*, în Dreptul nr. 8/2010, p. 106.